



AGĀHĪ

ÖĞÜTLER



Mütefekkir şair Agâhi, derin anlamlı toplumsal nasihatler, kuvvetli bir zeka ve felsefe ürünü olan ondan fazla şiir ve çeşitli eserleri içerisinde barındıran hikmetlerin yazarıdır. İşte bu seçkide Özbek edebiyatının bu bilge söz ustasının en ünlü, anlamlı, sanatlı hem de etkili hikmetleri bir araya getirilmiştir.

Bu hikmetler seçkisine öğretmenler, lisans ve yüksek lisans öğrencileri tarafından çeşitli dillere çevrilmesi amacıyla her mısra-nın anlamı da eklenmiştir.

**Modern Özbekçe yayının derleyicisi  
dönüştürücü ve yorumcu:**

TDSÜ Çeviri Kuramı ve Uluslararası Gazetecilik bölümü  
Doçenti, Filolojik Bilimler Adayı  
Ergaş Ochilov

**Sorumlu editör:**

Filoloji Doktoru, Profesör Quدراتulla Omonov

**İnceleyenler:**

Filoloji Doktoru, Profesör Abdulla Urozboyev,  
Filoloji Doktoru, Doçent Nafas Shodmonov

Bu kitap Taşkent Devlet Şarkşınashk Üniversitesi  
tarafından 7 Nisan 2022 tarihli Konsey toplantısından  
Protokol No. 8 ile yayımlanması önerilir.

Türkoloji bölümü öğretim üyesi Zebo Salimova yönet-  
menliğinde 3.sınıf öğrencileri Atabekova Elmira, Ozan Selma,  
Maşrabova Şelalelerden oluşan tercüme takımı tarafından çevrildi.

Taşkent Devlet Şarkşınashk Üniversitesi, 2022

## TAKDİM

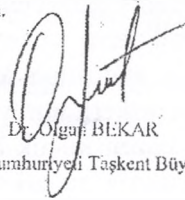
Aynı ağacın dalları olarak nitelendirilebilecek Özbek ve Türk edebiyatları aynı kaynaklardan beslenmiş ve gelişmiştir. Bu gelişim doğrusal uzaklığa rağmen edebiyatçılarımızın birbirini tanınması ve etkilenmeleri sayesinde süreklilik arz etmiştir. Fuzuli ve Ali Şir Nevai gibi büyük şahsiyetler bu bağın devamlılığına önemli hizmet etmişlerdir.

Muhammed Rıza Agehi, Türk edebiyatı ve tarih yazıcılığı açısından önemli bir isimdir. Özellikle doğup büyüdüğü Harezan coğrafyası ve Hive Hanlığının tarihini kaleme almasıyla kalıcı izler bırakmıştır. Babasının küçük yaşta ölümünün ardından Hive Hanlarının Başmırabı görevindeki amcasının yanında yetişmiştir. Bu ona hem eğitimi hem de devlet işlerini öğrenme açısından önemli katkılar sağlamıştır. Amcasının ölümünün ardından Başmırab görevine yükselmiştir.

Agehi, Türk Edebiyatının Çağatay dönemi olarak adlandırılan devrinin Ali Şir Nevai'den sonra en fazla orijinal eser kaleme alan şairidir. Agehi telif eserleri yanında çeşitli edebi ve tarihi eserleri de tercüme etmiştir. Kabusname ve Gülüstan tercümeleri bunların en önemlilerindedir.

Taşkent Devlet Şarkınaslık Üniversitesi Türkoloji Fakültesi öğretim üyelerinin Agehi'nin şiirlerinden oluşan bu seçkiyi Türkiye Türkçesine tercüme etmeleri Çağatay dönemi edebiyatının Türkiye'de öğrenilmesi ve tanıtılmasına katkı sağlayacaktır. Ortak kültürümüzün önemli şahsiyetlerinin eserlerinin Türkçeye ve Özbekçeye çevrilmesi edebi ve kültürel bağlarımızın kuvvetlenmesine desek verecektir.

Bu çalışmada yer alarak katkı sunan öğrenci, akademisyen ve idarecileri tebrik ediyor, benzer çalışmaların artarak devam etmesini temenni ediyorum.



Dr. Olgun BEKAR

Türkiye Cumhuriyeti Taşkent Büyükelçisi



## "DONEMININ BILGE ŞAIRI"

### I

Düşünür ve sanatçı bir şair, yetenekli bilgisi, güçlü ve usta mütercim olarak XIX. yüzyıl Özbek Edebiyatı tarihinde büyük bir yeri olan Muhamedrizza Erniyazbek oğlu Agâhi, 17 Aralık 1809' da Hiva kenti yakınlarındaki Kiyot Köyünde dünyaya geldi. Teviz Ülaşkın divanında yazıldığına göre, yüz soyun olgun ve ünlü kişilerinden oluşan ataları Harezim Hanlarının yanında *Mirab* ünvanı ve görevini miras almıştır. Ancak Agâhi'nin babası Erniyazbek idare işleriyle uğraşmamıştır. Bu meslek, büyükbabası Avaz Mirab'dan Amcası - ünlü bir şair ve editör Şirmuhamed Munis'e verilmiştir. Baba Erniyazbek, Munis'in küçük kardeşiydi.

Horezm Hanlığı'ndaki mirapların ünvanı ve görevini inceleyen Yuri Bregel, "Firdavs ül-İkbal" a yazdığı bir önsözde, Ebülgazi Han tarafından yapılan idari reformlar zamanından itibaren mirablerin 4 kişiden oluştuğunu ve 34 kişiden oluşan Han görevlileri arasında yeraldığını göstermiştir. Mirabler, yalnızca sulama sisteminin restorasyonu ve onarımı ile ülkenin sulama tesisleriyle uğraşmakla kalmamış, aynı zamanda Han'ın çeşitli askeri seferlerinde ve ava gittiğinde de ona eşlik etmiştir. Özellikle Han'ın yanında olan da baş Mirap adıyla anılırdı.

Miraplara düğün kutlamalarının düzenlenmesinden diplomatik görevlerin yerine getirilmesine ve hatta Han'a ait mülklerin yönetimine kadar her türlü görev verildi. Umaro statüsüne ait olan bu pozisyonun sahipleri esas olarak askeri yürüyüşlere katılıp belli bir askeri birime, hatta bazen küçük bir orduya liderlik ederdi. Agâhi, bazı durumlarda bu askeri yürüyüşe yalnızca bir tür hareketle katıldığını belirtiyor. Ancak bu, diğer askeri seferlere

katılmadığı sonucuna yol açmaz. Özellikle, 1843 yılında Muhammed Amin İnak önderliğinde Ağâhi, Buhara'nın üzerinde olan seferine de katıldı.

Eyyami'ye göre, Ağâhi O'lokulihan tarafından saraya çağrılmıştır, başlangıçta Han'ın karamamelerini yazmakla meşguldür.

Olokulihan'ın İran seferi sırasında ordu arasında veba yayıldı, Munis de dahil olmak üzere birçok asker ve komutan, 1829 yılında aynı hastalık ve zamansız ölümden sonra Han, yirmi yaşındaki Ağâhi'yi halefi olarak atadı.

K. Ergaşev, tarihi eserlerindeki bilgilere dayanarak, Ağâhiy'in esas olarak ordu işleriyle uğraştığını, Hiva Hanlarının seferlerine asker, subay, komutan olarak katıldığını göstermektedir."<sup>1</sup>

1851 yılının Mart ayında Muhammed Aminhan'ın seferinde hastalığı nedeniyle Han'a eşlik edemediği için Mirab görevinden istifa eden Ağâhi, yerine kuzeni Muhammed Karimbek'i tavsiye etti. Çünkü Ağâhi'nin kardeşi yoktu.

Ağâhiy görevi esnasında attan düşer, bacağı kırar ve yıllar sonra bu durum her iki bacağının felce uğramasına neden olur.

Muhammed Kerim Abdullahan'ın yovmut'a karşı seferi sırasında ölümünden sonra, 1855 yılında hanın yerine oturan Kutlumuradhan (1855-1856), hastalığına rağmen Ağâhi'yi yine mirab yapar ve bundan sonra hayatının sonuna kadar bu görevde kalır.

Ağâhi, 1874 yılında Hiva'dan 8 km uzaklıkta 65 yaşında vefat etti ve doğduğu Kiyot köyündeki Şeyh Mevlon Baba mezarlığına defnedildi.

---

<sup>1</sup>Ergaşev K. Ağâhi hayatı ve işlerine dair. 2019.5s

## II

Agâhi'yin terbiyesi ve gelişiminde amcası olan hanlığın baş mirabı ve kendi devrinin fazil kişisi , ünlü şairi ve müverrihi Şirmuhammed Munis'in etkisi çoktur. Bu sebeple o, her zaman Munis'i hürmet ve ihtiram ile dile getirip, kendinin sonsuz sevgisini, ihlas ve itikadını ifade etmiştir. Çünkü üç yaşında babasını kaybeden Muhammedrıza onun elinde büyümüştür. Bu durumu divanında "Muhammedrıza Mirap - el - mülakkap bil Agâhi ibni Erniyazbek biraderzade ve destperverdeyi Munis mirap " diye ifade eder. Gazellerinden birinde ise:"Eğer Agâhi ilahi feyze yar olsa, bunun hiç şaşırarak yeri yok, çünkü o nesepte Munis'in amcasının oğludur", - diye saygısını ifade eder:

Sabah ermez, Agâhi, feyzi ilahiya enis olsa -

Ki , o vardır nesep içre biraderzadeyi Munis.

Agâhi'nin edebi şahsiyetinin biçimlenmesi ve şiir yolunu seçmesinde amcası Munis ve onun edebi ortamı önemli rol oynadı. Onun Munis'i kendi hocası olarak zikretmesi boşuna değildir. Kendi devrinin ünlü bir şairi de olan Munis hanedanında hemen hemen alimler, şairler, hafızlar, edebiyat ve sanat muhlisları toplanıp, ilmi-edebi sohbetler, şarkı ve musiki meclisleri kurulurdu. Onlar bu grupların her zamanki iştirakcisi olan Agâhi'yin kendi devrinin münevver ve icatkar kişisi olarak biçimlenmesine uygun zemin hazırladı.

Zihni keskin, çalışkan olan Muhammedrıza evvel ilk okulda eğitim alıp, sonra medresede eğitimine devam etti. Kendi devrinin tüm temel bilimlerini öğrendi, Fars ve Arap dillerini derinlemesine öğrendi. Geleceğin dehası kendi divanında bunun hakkında şöyle yazıyor:

Adım eyleban ilim yolunda baş,  
Hüner mesleğinde eyler erdim telaş.  
Ne geceler bana habi rahat idi,  
Ne günler zamanı huzurlu idi.

"İlim yolunda başımı adım edip, çeşitli bilimleri öğrenmeye çalıştım. Ne geceler uykumda rahatımla ne günler bir lahza huzurum var idi (yani gece gündüz durmadan her türlü ilimler tahsili ile meşgul idim.) Eserlerideki derin bilim, büyük hayati tecrübe, geniş bakış mahsulu olan hikmet derecesindeki şiir ve beyitleri onun mütefekkir şair olduğuna net bir delildir. Şairin kendi tabiri ile söylendiğinde:

Aşırı derecede vermiş Tanrı yetenek ona.

Padişahla memurlar Ağâhi'yi maddi yönden desteklemiş olsalar bile, onların bu yardımları karşılıksız bir tarzda idi. Özellikle, şair sahip olduğu görevinden istifa edip, kendini sanata adadığı yıllarda çok zorluluklar yaşamış ki, şiirlerinde yoksulluktan sızlanıp, fakirlikten şikayet edip yazılan beyitlerle çokça karşılaşırız.

Ağâhi'nin "yalnız" redifli gazeli ve muhammesi, yine yalnızlık hakkında fikir yürütülen ya da ima edilen beyti mısraları var - onlar şairin evlenmeden, yalnız yaşadığına ima değil mi:

Zamane söyleyip halimi yok dertleşmiş gibi birlikte,  
Ura elman içim dert ateşinden eğer yanarsa dem yalnız.  
Kimsem yok alacak öcüm eğer katlederlerse naghah,  
Kişi benimle olan bulunur alemde kem yalnız...

Mümtaz şiiriyetteki yalnızlık ahenkleri çoğunlukla şairlerin alevi hayatı ile bağlı olmadan, bilakis onlar bu yoluyla cemiyette kendilerini anlayacak kişi olmadığından kendilerini yalnız hissedişleri hakkında yazarlar. Ağâhi



şiiirlerindeki yalnızlık temlerini de bununla bağdaştırmak doğru olabilir.

Malum ki, tarihi kaynaklar ve şairin kendi eserlerini kullanarak Ağâhi'nin eksiksiz bir özgeçmişini yaratmak özbek edebiyatşinaslığı önünde duran geciktirilmesi mümkün olmayan güncel vazifeler arasındadır.

### III

Kabiliyetli ve velud bir yetenek sahibi olarak Ağâhi, zengin ve rengarenk edebi bir miras bıraktı. Nadir söz sanatçısının nazmi mirasını kendisinde toplayan "Teviz ul - aşıkın" ("Aşıklar muskası") divanı 447 gazel, 3 müstezat, 90 muhammes, 5 müseddes, 2 murabba, 3 müsemmen, 4 tarceband, 7 kıta, 80 rubai, 10 tuyuk, 1 mülemma, 4 çistan, 80 muamma, 4 mesnevi, 1 bahri tevil, 1 musavi ut-tarafayn, 2 mersiye, 2 ferd, 1 sakiynameyi murabba, 1 aşık ve maşuk sorgulaması, 19 kaside - hepsi 18 bin mısra şiiirden meydana gelir. Ona " Eşari farsi" adıyla şairin Farsi dildeki 1300 mısradan oluşan şiiirleri yanı sıra 23 gazel, 5 muhammes, 1 müsemmen, 1 münacat ,20 tarihten ibarettir. Ağâhi, klasik Doğu şiiirimin yaklaşık yirmi türünde maharetle eser vermiştir. Şair divanında gazel, müstezat, kaside, muhammes, musaddes, murabba, müsemmen, terciabend, kıta, rubai, tuyuk, mesnevi, muamma gibi türlerde yazılan şeklen güzel, anlam bakımından derin, bedii berkemal örnekleri çoktur. O kendisinin bir müsemmeninde şiiirinde temel yer tutan türler hususunda şöyle yazmış:

İş bana olmuş ul ay derdinde mesken eylemek,  
Dertlik ebyat okup, halime şiven eylemek,  
Hüsnu vesfini gazel birle mubayan eylemek,  
Mesnevi içre gami aşkın mubarhan eylemek,  
Ağâhi gibi rubai sanatın fen eylemek,  
Fikir ile derttaş muhammesler muzayyan eylemek,



Ama deęildi hadım nezmi müsemmen eylemek,

\* O ay yüzlü yar derdinde mesken tutup, dertli şiirler okuyup, kendi halime ağlamak, gazel ile onun hüsnü tarifini aşıkarak etmek, aşkı gamini mesnevi yoluyla açıklamak, Agâhi gibi rubai sanatını adet edinmek, tefekkür ile dilden muhammesler sıralamak benim her zamanki işim oldu, lakin müsemmen yazmaya haddim varmazdı". Bununla kedinisini şair eden, şiirlerine konu ve ilham veren onun aşkıyla hüsnü olduğuna işare eder. Gerçekten de , divanını dikkatle , derin okuyan kişi şair yaşayan devir çağdaşlarının durumları ve ruhiyatları , Agâhi'yin azarla meşakkatları içre geçen zor hayatıyla acı ve mürekkep kaderi hakkında, emek faaliyetiyle şah-memurlar ile ilişkisi ,özlü icat yoluyla manalı mirası, edebiyatteki hocalarıyla hayatteki hamileri, kelime sanatına itikadı, ihlasıyla çağdaşları ile münasebetleri , çağ ve bazı insanlar yüzünden geçirdiği azaplarıyla hastalık içre geçen en son yılları, alem ve adam hakkındaki geniş ve derin fikir ve müşahedeleriyle aşık kalbinin her türlü sarsıntıları, gönlünün iç içindeki duyguları , sevinç ve teşvişleri , arzu istekleri,yine , sair ile bağlı her şey hakkında söylediğimizden daha çok şeyi öğreneceksiniz -Agâhi halini tüm derinliği ve mürekkepliği ile idrak edeceksiniz. Aşk konusu Agâhi eserlerinin merkezinde durur. Onun kendi divanını "Teviz ul-aşıkın" diye adlandırması boşuna değildir. Bu durumu gazellerinin birinde şöyle anlatır:

Agâhi, dilrûba nazmını duyarsa ehli aşk,

Boynuna taviz gibi eylerler şiirini meşgûl,-

Yani: " Ey Agâhi , eğer aşıklar gönüllere ateş yakıcı şiirlerini duyarsa , divanını boyunlarına muska gibi asarlar", - diye ifade etmişti. Çünkü şairin sanatı hassas aşık kalbinin sarsıntıları, duygularının parlak ve güzel edebi ifadesinden oluşur.

Aşk hürrem margzarının gazeli şenidir,  
Her gazelki, Agâhi, kati oldu divanım içre,-  
Yani: " Ey Agâhi , divanımda getirilmiş her bir gazel  
aşkın yeşeren çiçekliğinin güzel ahusudur", - diye yazmıştı  
şairin kendisi.

Agâhi geleneksel konu ve üslupta çok şiirler yazmış  
olsa bile, şiiri hayata bir o kadar yaklaştıran şairlerden  
sayılır. Şairin eserlerinde vasıtasız hayattan alınan şiirler de  
çoktur. Hamd ve na't gazel ve rubailerden yanı sıra, kırktan  
aşkın öğüt esaslı mevize şiirler, irfani ruhtaki arifane gazel,  
rubai ve muhammesler, hacivat - comik, hasbihâl  
karakterindeki ve şikayet ahenkteki, bahar ve kış tasviri,  
sahra taassubuna adanan peysaj örnekleriyle karşılaşırız.  
Yine bir şairimiz Alip Sabir Termizi kendi kasidelerinin  
giriş kısımlarında tabiat manzaralarını mahir ressam gibi  
öyle maharet ile tasvir eder ki, onların mütalaası tabiat  
tasviri hakkında dünyada birer şair onun önüne  
geçemediğini gösterecektir. Agâhi'nin tabiat tasvirlerinde  
de aynı durumu görürüz. Demek ki Agâhi, Özbek  
edebiyatında tabiat betimlemesinin de ustalarından sayılır.

#### IV

Agâhi Doğu edebiyatının 19 nadir eserini Özbekçeye  
çevirmiş önemli bir mütercim sayılır. Bu çeviriler arasında  
Kaykovus'un 'Kabusname', Sadi'nin 'Gülistan', Niza-  
mi'nin 'Haft paykar', Husrav Dehlavi'nin 'Haşt bihişt',  
Abdurahman Cami'nin 'Yusuf ve Zuleyha', 'Salamon ve  
Ebsal', 'Baharistan', Zaynettin Vasifi'nin 'Badoye ul-  
bidaye', Mirhand'ın 'Revzat us-sefa', Huseyin vaiz  
Kaşifi'nin 'Ahlaki Musini', Batrettin Hilali'nin 'Şah ve  
derviş', Şerafettin Ali Yazdi'nin 'Zafername' gibi Doğu  
dünyasının ünlü edebi ve tarihi eserler vardır. Bu eserlerden  
sadece Fasih al Kasri'yin 'Şarhi 'Daloyil ul-hayret" adlı

eseri Osmanlı Türkçesinden Özbekçeye aktarılmış, diğerleri ise Farsçadan tercüme edilmiştir.

Agâhi yetenekli editör ve tarihi eserlerin önemli bir mutercimidir. O, Munis'in başlayıp yarıda bıraktığı Mirhand'ın 'Revzat us sefa' eserinin tercümesini devam ettirdi. Bunun yanı sıra Mirza Mahdihan ibni Muhammednasir Astrobodi'nin 'Nadimame' adıyla meşhur olan 'Durrai Nadiri', 'Revzat us sefa Nasiri', 'Zafername', 'Tarihi Mukimhani', 'Tabakoti Akbarşahi' eserlerini de çevirmiştir.

## V

Agâhi büyük bir tarihçi olarak Harezmi bölgesinin 1813 yılından 1873 yılına kadar geçmiş altmış senelik tarihini baştan sona kadar açıklamıştır diyebiliriz. Onun tarihe el atması amcası Munis tarafından başlanıp, vefatı yüzünden bitmemiş olan 'Firdevs ul-İkbal' eserini devam ettirmekle başlamıştır. Munis kendi eserinde 1813 yılına kadar Muhammet Rahim I egemenliğinin 7. yılına kadar olan olayları yazmıştı. O zamandan sonra 1813 yılından itibaren Harezmi tarihini yazmayı başlamıştı. Agâhi, Munis'in başlayan ama bitiremediği ünlü müverrih Mirhand'ın 7 cilt olan "Tarih-i Revzet'us-Safa Fi Siret'ül-Enbiya ve'l-Maluk ve'l-Hulefa" (Peygamberler, padişahlar ve halifelerin otobiyografisi hakkında temizlik bahçesi) eseri çevirisini de devam ettirmiştir. Munis eserin ilk cildini bitirerek 2. cildine geçmiş bulunmaktaydı.

Bundan sonra Agâhi 5 tane tarihi eser yazmıştır. 1844 yılında "Riyâzü'd-devle" ("Devlet bahçeleri") eseri 1824 yılından 1842 yılına kadar Harezmi'de olan olayların tarihini ele almıştır. Eser Allah-kulu Han'ın doğuştan ölümüne kadar olan olayları anlatmıştır.

## VI

“Zübdetü't-tevârih” (“Tarihlerin kaymağı”) 1845-1846 yıllarında yazılmıştır. İçinde 1843-1846. yıllar Harezm tarihi olayları aktarılmıştır. Ağâhi bu eseri 2 bölüme ayırmış: 1.bölümünde Rahimkuluhan'ın doğuşundan han olana kadar geçen süreci ifade etmiş, 2.bölümünde ise Rahimkuluhan'ın hanlıktan vefatına kadar olanları yazmıştır.

Üçüncü tarihi eseri “Câmiu'l-vukûati's-sultânî” (“Seltenedin olaylar tefsiri”) 1846-1855.yıllarda olanları içinde barındırmış. “Gülşen-i Devlet” (“Devlet gülşeni”) Harezm'de 1856-1865 yıllarında geçmiş olayların tesvirinden ibarettir.

“Şâhid-i İkbâl” da ise 1865-1872.yılların beyanı getirilmiştir. Marifetli hünkar Firuz devri ifade edilen bu eserde Hive hanlığının Rusya tarafından ele geçirilmesinden önceki görünümü verilmiştir.



## OGUTLER

### *İlmün önemi ve zanaatın fazileti hakkında*

İlim zenginliktir, faydalıdır insana  
Kimde varsa o, iki alem müreffeh olur ona

İlim insan için öyle bir yararlı servettir ki, kim böyle  
bir servete sahipse onun her iki dünyası da ferahtır.

\* \* \*

İlim öğrenmeyen insan eğer kalırsa cehaletle  
İki alem onuru berbat olur ona

İlmi bilmeyen, araştırmayan insan anlayışsız ve cahil  
olur. Böyle bir insan iki dünyada da itibar bulamaz ve rezil  
olur.

\* \* \*

Alim o ki, şeriata saldırı yapmazsa  
Eğer saldırı yaparsa, belli ki kafir olmaya adanmış

Bilgili insan şöyle birisi olmamalı ki o şeriat  
emirlerinden bir karış olsa da çıkmamalı. Eğer çıkarsa o  
kafirliğe yürümüştür.

\* \* \*

İnsan ilmiyle insandır, yoksa  
Hayvanda da endam, yüz, dudak var

İnsan ilmi, bilgisi ve kültürüyle insandır, yani başka mevcudatlardan farklıdır. Yoksa endam, yüz ve dudak hayvanlarda da var.

\* \* \*

Ne kadar hakimsen de ilahi sırları söyleme  
Onları hatta Arastu ve Eflatun söylememiş

Ne kadar bilsen de Allah'ın sırlarını araştırmaya,  
söylemeye çalışma. Bu sırları hatta yüz Aristo ve Eflatun  
araştırmaya korkmuş

\* \* \*

Zihni güzel öyleki hep ilim içinde  
Araştırılmayan bir ilim kalmaz

Bilimde güçlü bir zihnin çözemeyeceği derecede zor  
ve gizli sorun yoktur.

\* \* \*

Mana bahçesin gezer hakim  
Ne zaman gezer onu cahil

Anlamlar bahçesini sadece bilgiç gezebilir, oradaki  
rengarenk çiçeklerin güzelliği ve kokusundan zevk alabilir  
– bu bahçenin temsili cahile ne zaman elde etmişki?  
(Eğer o yanlışarak bu bahçeye girse bile o bahçenin  
güzelliğini anlayamaz. Çünkü anlamdan haberi olmayan  
birisinin ruhsal huzurdan haberi nereden olsun ki?!)

Şaşırılmaz İlimle ilgilenirse çocuklar muallim önünde  
Çocuklar öğretmen önünde bilimle ilgilenirse şaşırılmaz.

Kusurundan iğren hey Agah, geliştir faziletin  
İnsanda olmasın kusur zira kusur musibettir

Ey Agâhiy, kendindeki hep kusur, suçları gider ve  
faziletini geliştir. Çünkü insan oğlunun kusur ve suçlarının  
olması iyi değildir.

### *Söz kadri ve kudreti hakkında*

Ey gönül insan zannedip cahile söz deme  
Çünkü o insan değil, bulursan söyle insana söz.

Ey gönül dış görünüşünden adam zannedip cahile konuşarak kendini yorma , çünkü lafı sadece insan anlar ve değer verir- bu yüzden de eğer bulabilirsen ,sadece insana konuşmaya değer.

(Geçmişteki bilginler sözü insanı hayvandan ayıran en temel özelliktir diye ifade etmişler. " Söz insanı hayvandan ayırdı",- demiş Alişer Nevai. Sözün anlamına varmayan cahilin hayvandan farkı yok tabii).

\* \* \*

Sözdür insan kalbindeki değerli bir mücevher.  
Akılsız hayvana layık görüp onu boşa harcama.

Söz insanın kalbindeki paha biçilmez bir mücevherdir. Bu yüzden akı olmayan hayvana layık görerek zinhar onu hor görme. (15s)



### *Eğitim ve terbiyenin hayattaki rölü hakkında*

Alçaklar genellikle baykuş gibi uğursuz  
Eğitim veren ona suçlanacak kuşkusuz  
Zıkkım filizi hatta içse de abıhayat<sup>1</sup>  
Sonunda meyvesi de zıkkım olur şüphesiz .

Alçak insanlar baykuş gibi uğursuzdur, yâni kötülüğün kaynağıdır. Böyle birini terbiye etmek bile boşuna – bu sadece kötülüğe hizmet eder. Çünkü zıkkım ağacını hayat suyuyla ne kadar sularsanız bile eninde sonunda yetişecek meyvesi de zehirden başka bir şey olmaz.

Kişilerin karakterleri üzerimde çalışan, kişinin terbiyesi için can kıyan dünyadaki bilgi aşamalarının çoğu eninde sonunda kişilerin doğal karakterini değiştirmenin imkansız olduğunu, o insan 'nasıl yaratılmışsa öyle kalacağı' hakkında sonuç çıkarmışlar.

\* \* \*

Üretilerek diken çiçek yetiştirilmez  
Ve ya terbiyeyle de karga bülbül olamaz  
Asıl kötü birine bin iyilik yapsan da  
İyilik onun için tam bir iyi niyet<sup>2</sup> olmaz.

Dikeni ne kadar nezaketle yetiştirirseniz bile o asla çiçeğe dönüşmez. Dolayısıyla kargayı da ne kadar eğitseniz bile bülbül olamaz. Asıl kötü olan birine ne kadar iyilik yaparsanız bile onun kötü niyeti hiç bir zaman tam bir iyi niyete değişmez.

Beslerseniz yılanı can kıyarak yine de  
Ağzında onun zehri zerre kadar azalmaz.

Eğer yılanı canınızı kıyıp besleseniz bile, onun  
ağzındaki zehir zerre kadar azalmaz.

\* \* \*

Baykuş gece de gündüz harabeyi dost etmiş  
Ne kadar eğitsen de, avcı şahin olamaz

gündüz gece herabeyi mekan tutmuş baykuşu boşuna  
terbiye etmeyin o hiç bir zaman avcı şahin olamaz.

\* \* \*

Besleseyip de tavuğu şeker ve helva ile  
Uçarsa da havada kazolamaz yine de

Eğer tavuğu şeker ve helvayla beslesen de uçunca  
havada o yinede kaz olamaz.

\* \* \*

Parça uçsada en parlak ışık verici güneş olmaz  
Toprak ne kadar yumuşamasın, gök bile olmas  
İnsanlar içre cahili, bilin, hayvandır  
Hayvan nice gayret etmesin, insan olmaz

Zerre hep çırpınsa da parlak bir güneş olmaz

Zemin yastık olsa da felek kadar olamaz  
İnsanlar arasında cahil insan - bir hayvan

Hayvan ne güç gösterse de bir insan da olamaz

Bir parçacık çırpınarak dönse bile parlak bir güneş  
seviyesine ulaşamaz. Gökyüzünü asla bükemez ve dünyayı  
bölemez. Cahil insanı bir de hayvanlar listesine de  
ekleyebilirsiniz ve hayvan ne kadar uğraşırsa da insan  
sınıfına giremez.

Ki evlat olur ciğer perçesi.

Oğul olsa eğer kötüyle arkadaş  
Vefatına kadar dert ona yoldaş.

Fesat ehline her kim olsa yoldaş,

Kendi canına acı verecektir.

Eğer oğlun acımasız biriye

Ona biraz dikkat etmek gerek.

*Iyilik ve kötülük hakkında*

Ey gönül iyilik ile alış ki  
Kötülüktür kötüyeye ceza

Kim bıraksa kötülük yapmayı  
Kesin bir kazanç olur iyilik ona

\* \* \*

Ey gönül iyiliği eyle ki şiar  
İyiliğin iyiliktir mükafatı da

Her zaman uzak dur kötülükten  
Kötülüktür kötüyeye ceza

\* \* \*

Birisinin her yaptığı bir kötülük ise  
Aldığı nefeste gelir başına bela

Kader ki kaybederse doğduğu yeri  
Çeker büyük bir sıkıntılı acı

\* \* \*

Doğrudur kötünün iyiyile anlaşması  
Değildir iyinin kötüyle anlaşması

Kötü eşi sanmışlar yılandan beter  
Sünnettir ey gönül kaçmak böyleden

\* \* \*



Kim çizmeyi aşp atarsa kötü adım  
Olur sokmuş iki ucu hancer kendine sanki idam

Amacıdır bu dünya servetine  
Ve tüm insanlara sultan olmayı

İnsanından iyi adı kalıp  
Gören duyanlar da rahatlanırsa

\* \* \*

Cenabı Hak kimi yaratsa mutsuz eder  
O adam kendi kötü özelliğini gösterir

Bu özelliğiyle kendini intihar eder  
Sadece kendini değil evini de sokar belaya

\* \* \*

Başına bir şey gelir kötü karakterinden  
Akrabalar ile olur iptal irtibatı

Aşık olma hiç bir zaman yaramaz adamlara  
Değer versen bile dost olamazlar sana

Ekmeğin olduğu için olacaklar dost sana  
Olmadığı zaman vurup kalbini kıracaklar sana

Ne müslümanlığı da ne kafırlığı bilir  
Cehalattır gaflettir hepsiyle alışır

Neresi onları böyle bir ikram eder

Orada hiç bir zaman olamaz rahat huzur

Kim kötü adım atıp çizmeyi de aşar  
Yazıklar olsun ona, yetişemez niyetine

Geçer bu hayatta da şiddetli zorluk ile  
Kara yüzlü, durumu yıkıcı olur Ahirette bile,

\* \* \*

Mutluluğu kaybeder olsa da insan  
Çalışabilir sonradan kendine zarar vermek için

Ey gönül, iyiliği yap meslek

Ki, kötülük kötüye ceza

Kim ki terk etse kötülüğü

Olur elbette iyiliğe seza

Ey gönül, iyiliği şiar etsene

Ki, iyilik gelir iyilere seza

Kötülükten kendini uzak tut

Ki, kötülük kötüye ceza

Eğer insanın kötülük olsa şivesi

Gelir her nefes başına bela

Vatandan ayrı etse felek

Yapar gurbet acısına maruz

Kötünün iyiye katılması iyi

Ama iyinin kötüye katılması kötü

Alçak eşi kötü yılandan diyenler beter

Ey gönül, elbette terk etmek sünnet

Kim ki kendinden aşar

Yanlış yola adım atar

Bu işiyle güya kendine kastedip

Kendine hançer batırır

Bu dünya mülküye hanlık  
İnsan üstünden hükümdarlık  
Kişiden iyi nam kalmak  
Duyan insan onun isminden sevinmek  
Kimi Allah yaratsa bedbaht  
O gösterir kötü huy  
Yapar bu huyla canına oç  
Sadece can değil sülalesine de oç  
Yetip bu huyun belası  
Olur berbat canı akrabası  
Koyma kötüye gönül  
Canın feda etsan etmez dost o  
Ekmeğin olsa olur sana dost  
Olmazsa ısrar kötülük yapar  
Öfke cahillik kendine adet yapar  
Ne müslüman ne kafır bilir  
Eğer olur böyle nakes muteber  
Orada olur tedirginlikten eser  
Kimki kendinden aşar  
Dünyada rezil olur  
Sayısız acılarla dünyadan  
Yüzü karararak ölür  
Eğer kişinin bahtı döner  
Kendinin ziyanına iş yapa başlar  
Kimin mesleği kötülük  
Fikri haksız kan dökmek olsa  
Fikri mülkü viran yapmak  
Sağlık sıhhat ziyan yapmak

### *İnsan kemalati şartları*

Mükemmel insanlar içinde, elbette, bulur yüksek rütbeyi,  
Kimki gerçek anlamı bulmaya inanç, güven veren.

Kimki güvenle gerçek anlamı bulmaya çalışırsa, çaba gösterirse, o elbette mükemmel insanlar içinde yüksek bir yere (rütbeye) sahip olur.

Dış dünyanı süslemek istersen, önce iç dünyanı süsle,  
Çünkü şairlerin anlama daha ihtiyacı var.

Dış dünyanı süslemek istiyorsan, önce iç dünyanı düzelt, çünkü şairler sözün şekline değil anlamına daha önem verirler.

İnat yapma eğer istersen yüksek kemalet  
Kim, Güneş o yüzden gider ufukka  
Eğer kemaletin yüksek noktasına yetişmek istiyorsan,  
hiç inat yapma, çünkü güneş de gurur yüzünden ufuğa yaslanır.

Eğer dua içinde istersen, temiz gönül, temiz ruh,  
Ruhunu dış acılarından serbest bırak.

İnsansan eğer, nefsini kendine yabancı et,  
Zaten inançla ruhun serbest olacak.

Rezalet seni her zaman nefsine götürür,  
Sana ihtiyaçlarını önemli gösterir,

Gerçekler dünyayı serbest gezerken,



Gafletle dinleme ruhun sedasın.  
Dış rahatlık isteyip, Ağâhiy, gece gündüz,  
Ne zamana kadar ruhu acı çekecek.

Ey gönül, dua ile ruhun temizlensin istiyorsan, zorluk  
çekip, vücut kirlerinden ruhunu serbest et.

İnsansan eğer, güvenle ruhunla dost olup, kendini  
nefise yabancı et.

Nefsin amacı seni her zaman zavallı olarak kalman,  
ruhun amacı ise senin her zaman değerli olmandır.

Ruhun seni gerçekler aleminde gezmeye davet eder,  
ama sen gaflet uykusundayken onu sesini asla  
duyamayacaksın.

Ağâhiy! Gece gündüz vücut rahatlığını isteyip, ne  
zamana kadar ruhunun acı çekmesine izin vereceksin?

İç güzelliğine önem ver, sen gönül,  
Ama yanlışlıkla dış dünyanı süsleme.

Sen gönül, erkek gibi iç dünyanı güçlü et ama,  
kadınlar gibi dış dünyanı süslemeye kalkma.

Sen ki, gönlüne sefa istersen,  
Gez ama, kalma bir yerde.

Niyeki, değişim temiz suyu bulacak,  
Her zaman çukuru ev yaparsa.

Gör ki, Güneş çabuk, güzelliğinden,  
Her sabah korkmadan güzel açar.

Eğer gönlünün açılmasını istiyorsan, bir yerde  
oturmaktan gezmeye çık.

Nedeni, hareket etmeden bir yerde duran suyun tadı da  
rengi de deęiřir.  
Güneş hareket ettięi içinde her sabah daha ha güzel  
açılacak, gr bunu.

### *İnsani karakter ve kusurlar hakkında*

Erken uyanmak işareti saadettir<sup>1</sup> insan için  
Mutsuz olur uykudaysa geda da şah<sup>2</sup> sabahleyin

Erken uyanmak herkes için mutluluk garantisidir. sabah  
uyan kişi fakir olsun, kral olsun, talihsizliğe  
(mutsuzluğa) mahkumdur.

\* \* \*

Bir yararlı özelliştir tevazu  
Ki, hadisati<sup>4</sup> dünya veremez zarar ona

Tevazu (alçak gönüllülük) öyle yararlı bir özelliştir ki,  
dünyalı olaylar ona zarar vermez.

\* \* \*

Tevazuya baş eğmek, başı dimdik olmaya neden,  
Feleğe<sup>5</sup> de bu yüzden bir kaç şey boyun eğer

Alçak gönüllü olmak, başı dimdik, onurlu olmaya bir  
sebeptir. Felek de tevazulu olduğu için bir kaç şey ancak  
felek karşısında boyun eğer.

Tevazu, dünyada yüce rütbe<sup>6</sup> sahibi olmaya neden  
Bu yüzden de gökyüzü başın eğmiş her zaman

Tevazuya baş eğmek kişinin büyüklüğünü artırır.  
Dolayısıyla yüce felek de hep bu yüzden başın eğer.

\* \* \*

Amacın varsa, Agahi, olmak muteber<sup>7</sup> azîz<sup>8</sup>  
Halâs<sup>9</sup> etme kendini olmaktan âciz<sup>10</sup> ve halsiz.

Ey Agahi eğer saygın ve aziz olmak istersen, âciz ve  
halsiz olmayı terk etme. (Alçak gönüllülük aslında  
büyüklüktür)

\* \* \*

Himmet<sup>11</sup> servetini elde etmiş birinin  
Olmaz ihtiyacı Karun'un<sup>12</sup> servetine

Himmet servetini elde eden kişinin Karun'un servetine  
hiç ihtiyacı olmaz.

(Himmet – insanın kıymetini yüceltecek, ona  
şenlendirecek yüce bir fazilettir. Çünkü Himmet  
kanadında yükselenlere bu alçak dünyanın eli  
yetisemez)

\* \* \*

Madem istiyorsan, dünya alem<sup>13</sup> itaat etsin sana  
Nezaketle daima<sup>14</sup> hayır<sup>15</sup> ile sahavet<sup>16</sup> yap onlara.



Madem tüm dünya insanlarını kendine itaat etmelerini istiyorsanız, onlara her an nezakete iyilik ve cömertlik yapın.

\* \* \*

Dolmadan kalmasın diye dünya senin sevabınla  
Hiçbir yana meyiletmeden<sup>17</sup> hükümetmelisin adaletle

Madem dünya senin sevaplı işlerinle dolmadan kalmasın istiyorsan, her zaman hükmederken adaletle hükmetmekte bulunmalısın.

\* \* \*

Ey gönül, mutlu olmak istersen, tevazuya sahip ol  
Ki, filizlenmek imkansızdır, toprağa dikmeden tohum.

Ey gönül, toprağa tohum dikilmeden onun filizlenmesi imkansız olduğu gibi, yükselmek için de tevazuya sahip olmak gerekir.

\* \* \*

Akıl ve ferasetle<sup>18</sup>, insan olur şerefli

Kişi akllı, ferasetli olduğu nedeniyle saygı ve itibar görecektir.

\* \* \*

Güneş ışığına sahip olduğu için  
Doğmuş da, gökyüzünde bulmuş bir mekan

Yusuf<sup>19</sup> üstün zekâyâ sahib olduğu için,  
Zillet<sup>20</sup> kuyusundan çıkınca olmuş saygın.

Kişi adeti korkaklık ise,  
El içinde daim rezil olur

Ne yalnız halk kahr-u nefretine  
Hak merhametinden mahrum olur

Hayati dünyada bednam olup  
Âhiret gününde münhal kalır

Kimki korkaklıktan yüz dönersa  
Hak ve halkın saygısı onundur

Hak tarafından iki dünyada  
Bekler isteklerin icabeti

Çünkü vardı sende izzet, onur,  
Yargılamaz sonra nedamet te, ey gönüll

\* \* \*

Alçak fitretli davacıdan ar namus bekleme  
Nekes yüzünde de haya çeşmi suyunu bulamazsın

\* \* \*

Bir saatlik ar alemi, hamiyet acısı  
Yüz kere ölenden beter

### *Dünya malı hirsının zararı*

Azalanıp gece gündüz oluşturursan hazineler,  
Hepsi senden kalır, yoldaş olur sana hasret.

Gece gündüz koşup, bin bir azapla meşakkatle servet  
toplarsan da onların hepsi bu dünyada kalıp, öteki dünyaya  
senle sadece hasret ve nedamet yoldaş olacaktır.

\* \* \*

Gece gündüz zer talep edersin, ne ki bulursan onu bırakıp  
gidersin,  
Bununla birlikte ise, ganiye, neylersin kaç kere tüm hizane  
edip.

Bir gün topladıkların, elde ettiklerini başkalarına  
bırakıp gitmek zorunda kalırsın, altın gümüş toplamak için  
ömür boyunca huzur ne bilmeden koşmaktan , seraba  
benzeyen serveti toplamaktan ne fayda ki?

\* \* \*

Handeyle işret sana gam şimşeginin çakmasıdır,  
Fikri devlet boynuna hasret ipini takmasıdır,  
Servetke meşgul olmak , bil ki, kendi canına ateş  
yakmaktır.

İşret gülüşü aslında kaygı şimşeginin çakmasıdır.  
Devlet fikri - boynunun hasret ipini takmasıdır. Servet  
toplamak ile meşgul olmak - kendi canını ateşte yakmaktır.

\*\*\*

İğren, ey zengin, olma açgözlü servet camıya,  
Ki, olan zillet Kanun sebep hırsı Karundur.  
Ey servet kölesi, sadece servet toplamaktan kendini tut,  
çünkü Kanun'un hor olmasına onun hırsı sebep olduğunu  
unutma!

\*\*\*

Hayali servet beladır aslında, bilsen,  
Bu başağrısını kendine oluşturma boşuna.  
Eğer bilsen , bu dünya hayali bir başağrısıdır. Böylece,  
kendine bu başağrısını satın alma.

\*\*\*

Cihan ticaretini, ey insan, dilersen fayda bulursun,  
Bu ticaret faydası, bil ki, ziyan oldu , ziyan oldu.  
Ey bu dünya ticaretinin yararı dokunmasını isteyen insan,  
şunu unutma ki, bu ticaretin yararı daima ziyan oldu.

\*\*\*

Malı füzun eğer irür ehli hırsın,  
Daha efzun ondadır yine efzuna ihtiyac.  
Haris insanların serveti ne kadar çok olursa olsun , onlar  
servetlerini daha çoğaltmak amacıyla huzur ne olduğunu  
bilmezler.

Çünkü azap tığı işi göğsünü yarmaktır her zaman,  
Ne asılı eyler oturmak harmanla yarmak üzere.  
Gamla azap tığı daima göğsünü carahat edermiş, parayla  
servete maruz olmaktan ne fayda?



\*\*\*

Sonuç bırakıp gideceksin duman ukde bile,  
Eğer bu zikredilenlerini de olmadı , hem oldu tut.

Şimdi bildin bunu - tuz ahiret cihazını,  
Sabah ile yok olursa işin, haline yas oldu tut.

Sonuç bin bir ukde ile hepsini bırakıp gidersen, bu dünya  
servetini elde ettin ne etmedin ne? Böylece , ahiret yolu  
aşzını hazırla, çünkü birer iyi ve sevap işin yoksa, kıyamet  
günü işin gamla yas olur.

\*\*\*

Saldı kaygı içre az çok fikri seni,  
İyş işret istersen, fikri az çoktan geç.  
Seni kaygıya düşüren aslında heveslerinin çokluğu ve onlar  
acabetinin azlığı tasasıdır - bu dünyada rahat istersen, o az  
çok fikrini gönlünden çıkart.

\*\*\*

Ağer istersen , ey gönül , etmek seni memnun ,  
Tut kanaat koşesin , ul irür müferreh servet,

Eğer akilsen , altın zar camından gurur duyma,  
Gaflet de çok insanı etmiştir mağrur servet.

Etme heves yüz hırsla servet saklamak efi gibi,  
İçi dolu zehir eyleban cismin eder azarla servet.

Kör kokusu hissiyatı , fazileti himmetikim,

Karanlıktadır yer altı , Musa'ya büyük Tur hazine.

Bu şükür için ol , ey zengin, biçarelere medetkar -  
Kim, devletin bileğini etmiş güçlü servet.

Veyran gönülleri kerem serveti bile abat et,  
Eğer istersen Hak lütfünden olur sana memur servet.

Gönlün tut agahlık bile bozuk meraktan eman-  
Kim, olacak zayı eğer gafil ise hazinedar hazine.

Eğer feyzi mana istersen dervişlerden iste,  
Kim olacak elbette viranlar üzere korunan servet.

Aşık etme gönlün sınırını barış istersen alemde,  
Çok fitneye sebep olur eğer olmazsa gizli servet.

O yüz seyiri de gözünü açık eyler,  
Eyler nazar eden kişi gözüne çok nur servet.

Servetsiz izzet isteme alemde yalnız fazıl ile -  
Kim , bu zamane ehline olmuştur manzur servet.

Eğer duyun olsa altın gümüş cam eylemekten iğren-  
Kim, sabahla olacak tamamen mezarında yılanla karınca  
servet.

Barış istersen , Agahı , fakir kanaat başa kak-  
Kim, nakti rahattan eder cahil ehlini irak servet.  
Ey gönül , devlet seni şad hürrem etmesini istersen ,  
kanaat dergahını mekan eyle, çünkü bundan başka devlet  
yok. Eğer aklın varsa , topladığın servetinle gurur duyma

servet dedikleri çok insanı gaflette bırakıp ,  
hazinedar olacaktır. Yılan gibi sonsuz hırsla servet saklamak  
zararlıdır, çünkü o yediğini içtiğini zehir edip hasta  
edebilir. Cimriliğin sonucuyla cömertlik avantajını gör :  
servet, hesapsız servet sahibi Korun'u yerin dibine düşürdü,  
himmət ise Musa aleyhisselamı Tur dağına yükseltti.

Ey zengin insan , devletin elini güçlü ve kudretli  
kılmanın şükrü için biçareleri kolla. Eğer sana Allah kerim  
lutfu merhameti çok olmasını istersen , kırık gönülleri  
sevkat devletiyle abat eyle.

Agahlığı unutmadan gönlünü her türlü gereksiz  
hayallerden koru , çünkü eğer hazinedar gafil kalırsa,  
hazine yağma olacaktır.

Eğer amacın mana feyzini elde etmekse , onu  
derişlerden sor, çünkü hazine daima viranlar içre  
saklanmış olur.

Bu dünyada huzurlu yaşamak istiyorsan, hiç bir zaman  
gönlün sınıını aşık etme, çünkü hazine gizli olmazsa, o  
birçok fitneye neden olabilir.

Sevdiğinin yüzüne bakarak, gözünü açık tut, çünkü  
gizel yüzlere bakmak insan gözünün nurunu artırır.

Servetin olmadan, bir tek faziletle bu dünyada saygıyı  
sahip elde edeceğim diye dalma, çünkü bu zaman ehli  
insana servetine bakarak değer verecektir.

Eğer kendindeysen, altın gümüş toplamaktan iğren,  
çünkü kıyamette bu servet mezarında seni sokacak yılanla  
karanlıca dönüşecektir.

Ey Agahi huzurlu yaşamak istiyorsan, fakirlikle  
karamat adet edin, çünkü servet sahipleri hiç bir zaman  
insanın ne olduğunu bilmezler.

\*\*\*

Yüz cihan mülküne doymaz ehli devletin biri,  
Vah, niye fakirler olsun mülk ile cihazla.  
Zenginlerin tümü açgöz olup, yüz cihan mülkünü elde  
edip de doymaz - böylece nasıl biçareler birer mal mülkke  
sahip olsun! (Yani dünyanın serveti bir avuç insanların  
elinde toplanmışsa, diğerler ne yapsınlar?).

\*\*\*

Mal toplanmışsa ne sabah cahilde,  
Yük kaldırmak engel ile her zaman garaz.

Himmet ehliyle cömertlik toplumuna,  
İhsan ile bağış irür zardan garaz.  
Cahil her zaman servet toplarsa, bunun hiç şaşırarak  
yeri yok, çünkü öküz ile eşek yük kaldırmak içindir.  
Himmet ehli ile ihsan eline altından amaç muhtaçlara bağış  
içindir.

\*\*\*

Falan alçak ki , çarkı alçak ortağı çemberi ile,  
Cihan servetini az fırsatta topladı Feriddun gibi.

Cimri gayetinden layık vermeyecek bir kuruş,  
Bu karakterinden şaşırtacak yok, eğer onu yer yutsa  
Korun gibi.

Alçaklığı adet edinen falan insan daima kötü insanları  
destekleyen alçak feleğin çemberi ile az fırsatta Feriddun  
padişah gibi dünya servetini bir yere topladı. Ama  
hasisliğinden paraya muhtaç insanlara bir kuruş bile ihsan



mez Böyle karakteri yüzünden bir onu da yer sanki  
Karan'ı yuttuğu gibi yutarsa, hiç şaşırarak yeri yoktur.

\*\*\*

Bırakıp gitmişindir son yüz türlü ukde ile,  
Yeter Feriddun malıyla mülkü İskender'in ne serveti?  
Sonunda bin bir ukdeyle bırakmak zorunda  
kalmışsın, Feriddun'un hesapsız malıyla İskender'in  
sensesen mülkünden ne huzur bulursun?

\*\*\*

Muradı içi ehli hırs her dem  
Takibi gevherle malı diremdir.  
Hırs kölelerinin amacı daima dünya malı , altın gümüş  
çalışmaktır.

\*\*\*

*Şefkat ve mürüvvet yüksek değerdir*

Eğer bu dünyada çaresiz duruma düşmek istemiyorsan,  
Elinden geldiği kadar muhtaçlara yardım eyle.

Merhamet ve şefkatiyle her zaman yıran gönüllerin  
mülkünü güzelleştiren,

Dünya teşvişlerinde dert çekmiş insanlara hemen  
yardım edecek padişah  
Padişahların iyisidir.

\*\*\*

Sürekli öfke alışkanlığını geliştirerek  
şefkatı eşsiz bir mataha dönüştürmeyin.

\*\*\*

Bu dünya halk için ahiretin çifliğidir.

\*\*\*

Ey şah, keremini iyiye de, kötüye de denk tut,  
Zira güneşin nuru müreffeh yere de, kötü yere de, vıran  
yere de  
Aynı şekilde düşer.

\*\*\*

Eğer kimin yalnız ve zayıf dostu varsa,  
Ona hemdert olarak bir can olmak  
Mürüvvet kuralının talebidir.

\*\*\*

### *Kanaat ve kerem cevheri*

Her kişi ki kanaat ziyasında samimi olsa  
O kişi ihtiram dünyasında parlak dolunaydır  
Kimin gönlü kanaat ışığı ile parlak olsa, şeref  
gökyüzünün gerçek dolunayı odur.

Kanaatkar fakir'in bu cihan içinde yoktur  
Mülkü Kubodu serveti ile Feridüne ihtiyacı  
Kanaatkar fakir'in bu dünyada Kubod serveti ile  
Feridün mal'na hiç ihtiyacı yoktur.

Demek ki, kanaat en büyük servettir, dünyanın en güçlü  
hükümdarlarının bitmez tükenmez hazinesinden üstündür.  
(Kanaatin zenginliğe hiç ihtiyacı yoktur),

Agahi, şeref ve büyüklük meskenine heveslenme  
Meşgul ol fakirü kanaat bahçesinde  
Terk edip dünya için huzursuzluk sanatın  
Ey Agahi, servet mertebesi, şan şöhret meskenin arzu  
Dünya için seyrüsefer etmeyi bırak, yoksul olup  
Kanaat bahçesinde gezmekle meşgul ol.

Allah'a eyle tevekkül, kanaatı şiar bil  
İki dünya gerek olsa, eğer ihtiram sana  
Eğer her iki alemde ihtirama layık olmak istersen,  
Allah'a tevekkül et, kanaatı şiar bil.

Kanaat aleminde menfurlara ihtiyac olmaz  
Olmaz kanaat aleminde her menfura ihtiyac, Kanaatlı  
insanlar her hangi kötü ve namert kişilerin yanında zayıf  
olmaz.

Her kişi ki, devleti cömertliye ulaşırsa  
Yoktur onun Karun servetine ihtiyacı  
Cömertlik devleti olan insanın Karun servetine hiç bir  
ihtiyacı olmaz.

Kanaat bahçesi milleti şerefe vesile eyler  
Tamah zindanın sonu şüphesiz külfettir  
Kanaat bahçesi insanları şerefe layık eder, tamah  
zindanı ise şüphesiz insanları harap eder.

Üç yüксеkliğe kanaatı kanat eylep  
Ki, hırsın sana mani olup  
Eline al zahmet taşını  
Kibir başını o taş ile yok et  
Kanaatı kanat eyleyip, yükseklere uç. Hırsın senin  
uçuşuna mani olur. Zahmet taşını eline al ve o taş ile kibir  
başını yok et.

Eğer kerem yüksek olsa  
Zayıf karınca güçlü aslan ile ihtilaf etmez  
Eğer keremi yüksek olsa, zayıf karınca güçlü aslan ile  
hiç korkmadan ortaklık yaparmıydı.

Malı çok olsaki, hırs ehlinin  
Yine çok isterki, hiç durmadan  
Gözü aç hırs insanın serveti çok olsa da, o yine daha  
fazlasını ister hiç durmadan

Şöhret için dünyada her menfura boyun eğme  
Eğer cahiller içinde kıymetsiz olmayı istemezsen  
Cahiller içinde en değersiz birisi olmayı istemezsen,  
dünya serveti için her menfura boyun eğme.

Şerefini yok etme her an her kapı toprağına  
Bulamazsan eğer yemek için ekmek, dişlerini ağzına kapat  
Kuru ekmek ve yiyecek bir şey bulamazsan, dişlerini  
kapat, lakin her an her kapıya boyun eğme, şerefini yok  
etme.

Her kişiki yoksul olsa ihtiyacı kanaattır  
Onun aslı malum esrarı kanaattır.

Kuduratı hırsından nokta gibi karanlık görmez  
Birisinin dil çizgisi kanaattır.

Mezellet oklarından ol dilber olmuş emin –  
Ki, alem meydanının serdarı kanaattır.

Güneş gibi hürmette yapar ol pak gönül mesken –  
Ki, onun huyu aynasının ışıkları kanaattır.

Ulaşır çabuk muradına ol sâlik –  
Ki, menzilgâhı onun kühsarı kanaattır.

Gönül, kimi hâk-sâr ve derbeder görürsen,  
Belli ki ol, elbet, bîzârı kanaattır.

Eğer aziz ölmek istiyorsan bu cihanda,  
Emin ol ki ol rütbe âsârı kanaattır.

Bihamdillah, mutlu saadetin içinde ölmüş,  
Hemağuş Agahî'ye ta dildarı kanaattır.



Eğer insan fakirlik yolunda kanaata ihtiyaç duyarsa, onun gönlüne kanaatin sırları aşikâr olacak.

Kanaat sözcüğünü kalbine kaydeden kişi gönlünde hırsından küçücük nokta gibi leke görmez.

Dünya denen bu savaş meydanında kanaatla yoldaş olan kişi tenezzül oklarından kendini koruyan bir kahramandır.

Tabiatı kanaat ışıklarının aynasma dönüşen temiz kalpli insan güneş gibi hürmet semasını kendine mekan bilir.

Kanaatın dolmuş kadehinden içen kişi bu dünya eğlencesinde her zaman huzurlu olur.

Kanaat dağını kendine ev bilen tarikat yolcusu kendi hedefine çabuk ulaşır.

Ey gönül, bu dünyada kimi ezilmiş ve başıboş görürsen, şunu bilki o şüphesiz kanaatı tanımayan talihsizdir.

Eğer dünyada müteber birisi olmak istersen kanaat seçmelisin ki, bu yüce makam anca kanaatla gerçekleşebilir.

Allah'a şükürler olsun ki, kanaat adlı dildar Agahi'nin koynuna girdikten sonra o mutlu ve mesut oldu.

\* \* \*

Karıkları bir lokmaya eğer istersen saf gönül –  
Kim bulmuş bu mizaçtan inci sedef.

Kalbinin temiz olmasını istiyorsan bir lokmaya kanaatları – sedefin kıymetli inciyle koynunun dolması işte şu karakterindedir. ( Yani denizde yetişmiş sedefin içinde çok değil sadece bir tane inci oluyor).

\*\*\*

Eğer aziz olmak istiyorsan Allah ne verdiyse,  
Razi olup ona şükret ve kanaat et.

Eğer müteber olmayı istiyorsan Allah ne verdiyse ona  
şükret ve katlan.

\*\*\*

Başına kalkan yap kanaatı bu meydan içinde,  
Eğer maktul olmak istmezsen minnet uğundan.

Dünya diye adlandırılan bu savaş meydanında minnet  
uğundan ölmek istemiyorsan eğer, kanaatı başına kalkan yap.

\*\*\*

Gülşeni rahattır kanaat mekanı,  
İnsan bunu nasıl anlarkı ta orayı gezmedikçe.  
Fakirlik ve kannaat mekanı rahat ve huzur dolu bir  
gölgedir, ama insan bu gülşeni gezmediği sürece bunu  
bilmez.

\*\*\*

Kanaat mekanında çaresiz ölmeyi tercih et,  
Eğer yetişmek istersen şefkat ve merhamete.

Hırsından vazgeçerek güneş gibi ol –  
Ki, gölge gibi düşmeyeceksin mezellete.

Kanaat devleti bakidir ve hiç bir zaman  
Nasıb olmaz bencile yetişmek bu devlete.

Bencilin hırsı kendi başına bitmez beladır,  
Ölene dek mümkün değil kavuşması rahata.

Eğer güneş gibi müteber olmak istiyorsan, her zaman  
kanaatla yaşamda bulunmayı öğren.

Bencilliği bırakıp, güneş gibi insanlara fayda  
dokunsun – işte o vakit gölge gibi değersizlik toprağında  
unutulup gitmeyeceksin.

### *Kibir-şeytan işidir*

Göge çıksan da güneş gibi ineceksin yer altına  
Dünya mevki-makamından kibirlenmek çok garip

\*\*\*

Kibirle gurur insana küfr ve şirkten gelir  
Kafir ol ama olma bencil ey gönül

\*\*\*

Kibir şarabını içmekten sakla kendini  
Çünkü şeytan şu şarabı içtiği için lanetlenmiştir

\*\*\*

Eğer kamillığın zirvesine çıkmak istersin kibirli olma!  
Güneş kamil olsa bile ondan da hata bulunur

\*\*\*

Cahilliği bırak-servet tutkunu olma!

\*\*\*

İnsan bir sahada başarılı olursa  
Tabii ki o insan kibir ve gurur sahibi olacak

\*\*\*

İnsan kendi canını kibir ve hasetten temizlemezse eğer  
Agahi şahit ki onun sözleri kimseyi ilgilendirmeyecek

\*\*\*

Kendi kibirinden övünecek insana bin kere öğüt verirsin  
eğer  
Değişmeyecek mütevazı insana hiç

\*\*\*

Eğer şeytan gibi lanett sahibi olmak istemezsen eğer  
Aklını kibir tuzağından kurtar

\*\*\*

Halife olmak istersin, Adam gibi kibri terk et  
Çünkü şeytan şu işiyle ebediyen lanetlenmiş

\*\*\*

Bir şart ile meleklerden de büyüktür insan  
Zahmet ile kibir kirlerinden temizlerse eğer can

\*\*\*

Kibir şarabında sarhoş olup kendini kim olduğunu bile  
unutur  
Alçak birisi devlete sahip çıktıktan sonra her şeyi altını  
üstüne getirmesin

\*\*\*



Güneş gibi yükselmeyi istersen eğer  
Kibri terk et ve mütevazı olmayı adet et!

\*\*\*

*Dünyanın emanetliği ve ganimetliği hakkında*

Yaprak dökümünden hiç emin değil bu bahçe içi  
Yüksek olsa bile her nihâl güzel görkü

\*\*\*

Ganimet birbirinin sohbetini uygundur tutmak  
Çünkü ne gül kalacak ebedi ne de bülbül

\*\*\*

Gülle bülbül bu gün sohbeti bilsin ganimet  
Çünkü kalmayacak iziniz de yarın bu dünyada

\*\*\*

Dünyada azdır fırsat,ömrünü ganimet bil  
Servete tutkun olma,Allah'a tövbe et

\*\*\*

Gençlik de, bahar da ganimet  
Çünkü bu dünya hiç zaman aynı şekilde kalmayacak

### *Mekir ve hile belâsı*

Şeytan bin mekir ve hile ile insanın içine girer,  
Onu vesveseye salar.  
Ama insanı yanlış yola girmesinde  
O insan gibi mekir ve hile gösteremez.

\*\*\*

Düşman hangi konuda söz söylemesin,  
Ona asla kulak asma.  
Çünkü onun işi bütün ömür mekir ve kötülüktür.

### *Bilgin ve nadan bahsinde*

Daha iyidir nadan ulus taç etmesinden başına  
Ehli ilmin ayağın altında ezilmek  
Nadan insanların başına taç olmaksızın bilgin  
insanların ayağı altında toprak olmak daha iyidir.

\* \* \*

Manalar bahçesini bilgin seyran edir  
Ne zaman onu nadan seyran edir  
Manalar bahçesini bilgin gezecek, seyredecek ama onu  
nadanlar gezmeye gelmeyecek.

\* \* \*

Şüphe yok ki zehriden ahir yok olur  
Her gafil ki etse yılan ile oyun.

Hangi gafil insan yılan ile oynayırsa sonunda onun  
zehriden yok olması şüphesizdir.

\* \* \*

Cevher karşısında toprak kıymetsiz olur  
Kim ki fark edemez cevher ile toprak farkın  
Cevher ile toprağı ayırt edemeyen insan mücevher ile  
gevher önündeki toprak gibidir

\* \* \*

Hangi akıl gülü bırakıp alır dikenini ?

\* \* \*

Giyse cahil ne aceb Agahi kat kat giyim  
Ki eşek rahatıdır ne kadar katın olsa dokunan.  
Ey Agahi cahil kat kat giysi giyecekse bunun asla  
şaşıracak bir tarafı yok çünkü dokuma ne kadar kalın olsa  
eşek o kadar rahat edecek.

\* \* \*

Fazil ehli ile sohbet etmeye çekinme  
Kim olacaktır ki sinirin artmasına sebep.  
Fazilet ehli ile sohbet etmeye utanma bu senin fakat  
cehaletinin artmasına sebep olacak.

\* \* \*

Ta eğrilik ile girdi felek devrana  
Zeki ekmek gedasıdır nadana  
Doğruluk ile dolansa idi eğer dünya  
Nadan yüzü görmeyecekti bir ekmeği  
Gökyüzünün güneşi ezelden ters döndüğü için de  
zeki insan var ki bir parça ekmek için nadana gedalık  
olacak. Halbuki eğer felek doğru dönüp alemde hakikat ve  
adil karar bulduğunda nadan yüzü ekmek görmeden  
dünya adan geçecekti.

\* \* \*

Zühal gibi gönlü karalar izzeti yüksek makam eyleyip  
Güneş gibi safdiller toprağa aşağılandılar .  
Zühal gibi kesafet ve gönlü eğik içi kara kimseler  
saygı ve izzet semaya yükselip güneş gibi gönlü temiz  
insanlar ise fakirlik toprağına aşağılandılar.  
( Geçmiş müneccimleri yıldızları saad (mutluluk getiren)  
ve nahs ( kötülük getiren) diye ikiye bölmüşler - güya  
insanların mutlu yada mutsuz olmaları onlara bağlıymış  
Mesela onların akidesine göre Zühal (Satürn  
gezegeni) yedinci semada hareket edip nahs-mutsuzluk  
getiren sayılacak.

\* \* \*

Felekten istersen kemal ol cehalet insanı cahil yapar.

Bu dünyada amacına yetişmek istiyorsan cehaleti şiar  
et çünkü fakat cahilin alemde tüm arzularına yetişip derdin  
ne olduğunu bilmemesini anladım.

\* \* \*



Nazar istersen eğer cahil ve alime bil ki  
Olur karga nadan alim ise bülbül  
Eğer cahil ile alimi kıyaslamak istersen şunu bil ki  
bülbül alimi karga ise nadanı temsil eder.

\* \* \*

Kim ise cahil olup sahibi izzet ikbal  
Felekten kemal bulup oldu hoşnut  
Lakin her kimse ise ehli hüner fazıl kemal  
İşi gücü dert elem ordusuna oldu düşük.  
Kim ki cahil olsa mutluluğu saygı sahibine değişecek  
bu gibi insan felekten tüm amacına yetişerek mutlu  
yaşayacak.

Lakin kimin ki istidadı fazıl kemal ehli olursa o dert  
elem ordusu ayağı altında yok olacak.

\* \* \*

Cihanda her alçak nadan  
Ona takat getirmek ne imkan.  
Dünyada düşük karakterli nadan az mı ?  
Onlara takat etmek kolay mı ?

\* \* \*

Cehalet bir devasız dert olur cahile bil ki  
Kulak asmaz ilacı derdine açarsa Lokman dudak.  
Şunu bil ki cehalet – cahil için bir devasız derttir.  
Hatta Lokman da bu derdin ilacından (togiz) söz açarsa o  
kulak asmaz.

### *Nefs can belasıdır*

Ya Rab , beni nefis tutsağından eyle halas ,  
Hem kibir kemendinden eyle halas ,  
Her işte en iyisini nasip et ,  
El alemin görmemezliğinden eyle halas .

Ya Rab, beni nefis tuzağından ve kibir urganından  
halas et. Her bir işte kendin iyi gördüğüm şeyleri bana  
nasip et ve dünya insanları hoşlandığı şeylerden koru.

\* \* \*

Ruhumu daima nefse galip et,  
Nefsimi daima eyle mağlup bana.

Ruhumu daima nefsim üzerinden galip, nefsimi ise bana  
mağlup et.

\*\*\*

İçip hakikat kadehinden daima tazarruda bulun ,  
Şeriğim nefis olmasın heves sana.

Hakikat kadehi şarabından içip, daima gönlünü  
temizle, yani sana nefisle şerik olmana hiç heves olmasın.

\* \* \*

Daima nefis işidir karanlık öyle ki toprak,  
Gece gündüz ruh işi vermek sefaya ayna gibi cilve,  
Nefsin işi yol tozu gibi daima gönül aynasını  
damlaklıştırmaktan ibaretse, ruhun işi gece gündüz onu  
cilvelenip, ayna gibi saf etmektir.

\*\*\*

Ten irür acep şehri nefis ona ases, ya Rab,  
Olmaz o ases cebri cana hiç yeter, ya Rab,  
İmdi hor etip onu ul sıfat ki çöp, ya Rab,  
Aşk zevkini et cana her nefes, ya Rab,  
Nefs içini bir an olma sahip,  
ya Rab.

Ey Allah , ten güzel bir şehir, nefis ise onun güvenliğidir.  
Ey Allah , bu güvenliğin cana verecek azapları hiç bitmez.  
Ey Allah, şimdi onu çöp gibi hor etip, her nefes cana aşk  
zevkini yetir.  
Nefsi ise hiç istediğine yetirme!

\* \* \*

Bigane et eğer insansan kendi nefisini,  
İhlas ile sürekli olup ahabpla ruh.  
Zillet sana daima yetirmek muradı nefis,  
Etmek seni aziz sürekli iktizayi ruh.

Eğer insansan , ihlas ile daima ruhla dost olup, nefsi  
kendine düşman tut. Çünkü nefsin amacı seni daima hor  
etmekse, ruhun talebi daima seni aziz ve mükerrem  
etmektir.

\* \* \*

Eğer bilincin ise dem işit öğüdümü , ey insan,  
Yeme heyvan misali her ne gelirse önüne her dem.

Ey insan, eğer bilincin varsa, bir lahza benim öğüdüme  
kulak tut: hayvan gibi daima önüne ne gelirse yeme!

Açık olsun istersen hatırın , terk et hevesin

Agahi çünkü gönlün karartır.

Ey Agahi , gönlün daima açık olmasını istersen , her türlü hevesleri terk et, çünkü onlar gönül aynasının soluk olacağına sebep olur.

\* \* \*

Olup daima heves atına süvari,

Ne zamana kadar koşarsın her tarafa?

Daima heves atına binip , ne zamana kadar onu sağa sola koşturursun?

### *Minnet yükü dağdan ağır*

Dişini dişine koyarak, muhtaçlık ve açlığa sabret,  
Çünkü başkasının minnetli çöregini yemekten daha ölüm  
iyidir.

Allaha tevekkül et insanların minnetini çekme,  
Çünkü minnet öyle bir ağır yüküdür ki, onu kaldıracam  
diye  
Ne kadar insanlar altında kalarak ölmüş.

\*\*\*

Eğer açlıktan ölecek duruma gelsen ,  
bu dünya insanlarından bir tane çöreği dilenerek alırsan,  
Ölene kadar da onların minnetinden bir an bile  
kurtulamazsın.

### *Gençlik ve yaşlılık tezati*

Ey oğlan, yaşlıların haline merhamet nazarıyla bak,  
Zira, hüsnünün kemali sana acizlerin duasından gelir.

\*\*\*

Ey peri gibi güzel oğlan  
Eğer Allah teala seni yaşlılığa yetiştirnesini istersen,  
Her zaman yaşlı insanların duasını alarak yaşa.

\*\*\*

Ey oğlan, yazık ve nedamet zehir gibi gönlünü



Acı ve üzüntüye doldurmasını istemiyorsan,  
Çoğu görmüş yaşlılar sana her ne kadar öğüt verirse,  
Onları kendine bal gibi tatlı nimet diye bil.

\*\*\*

Ey oğlan, yaşlı olarak Agahiden kendini çekme,  
Dixenden ayrılırsa, çiçek de eğilmesini unutma.

\*\*\*

Ey oğlan bu hayat yolundan doğru yürümeyi istersen,  
Yaşlı insandan asla kaçma.  
Zararak doğru atılması için kemana iyice yerleşmesi gerek.

\*\*\*

Ey Agahi, saçın beyazladı mı artık kendinden umudunu kes  
Çünkü bahçeyekardüşmesi hazan mevsiminin geldiğine  
şahitlik eder.

\*\*\*

Ey Agahiy, eğilmiş cisminle hâlini nasıl gizlersen,  
Yaşlılar vücütünün acizliğine eğilmiş cismi nişandır..

### *Sözünü tutmak iyidir*

Yüce Allah, «ufu bi ahd» sözünde şöyle buyurmuştur:  
Herkes sözüne sadık kalmalıdır.

Cenab – ı Hak «Antlaşmanızı tutun» diyor. O zaman herkes yeminlerini yerine getirmelidir.

Söz verdin mi, onu yerine getir  
Ama tutamayacaksan o sözü verme  
Söz verdiysen onu, kesinlikle, yerine getirmelisin.  
Ama yapamayacağın iş için söz verip de, sonra utanma.  
Tenhalığa sabretmek daha iyidir,  
Sadakatsiz birine aşık olmaktan ise.  
Sadakatsiz birine aşık olmaktansa yalnızlığın acısına  
dayanmak daha iyidir.

Vefasızların verdiği her söz yalandır,  
O halde onlara güvenip de aldanma, ey gönül.  
Ey gönül vefasızlar her ne vaatte bulunsalar, onların  
hepsi yalandır, bu yüzden onların gerçek olduklarını  
düşünüp onlara kanma.

Sadık kalın kumru ile bülbüle, ey selvi ile gül  
Onların dökülen gözyaşlarındandı bu bahçeler.  
Ey selvi ile gül bülbüle kumruya sadık ol ki, bu  
bahçelerin çiçek açması onların dökülen gözyaşları  
sonucudur.

İnanma vefasızların sözüne  
Dost diye bakma onun yüzüne  
Yalandır onun yüzü görünüşü  
Ona benzemeyi hayal bile etme.  
Sadakatsiz birine inanmayın, arkadaş gibi de  
bakmayın. Onun dış görünüşü bir yalandır, hiç onun gibi  
olmayı hayal etmeyin.

Vefasızın sözüne gönül koyma  
Ki o sözihiçbir zaman yerine getirilmeyecek.  
Eski düşmanınla her ne kadar nazik ol,  
Naziklikle o sana dost olmayacak.  
Yılanın dışı ne kadar güzel de olsa,  
İçindeki zehirden hiçbir zaman kurtulmayacak.  
Namerdin vaađine hiç inanma çünkü butür insanlar  
asla sözlerini yerine getirmemişlerdir.  
Eski düşmanınla ne kadar kibar olsanda o asla sana  
gerçek dostluk yapmaz.  
Çünkü yılanın cildi ne kadar nazik de olsa içindeki zehirden  
asla vazgeçmeyecek.

Hayasızdan asla vefa bekleme  
Vefasızdan asla haya bekleme  
Utansızdan asla vefa bekleme, vefasızdan asla haya  
bekleme.

Olma namerdlerle arkadaş,  
Vefa da utanma da yoktur onlarda.  
Kim sözünü tutmazsa kadındır  
Belki de ondan yüz bin defa aşağıdadır  
Kim sözünde sağlam değildir,  
Bilki imani da mevcut değildir.  
Namerdlerle dost olma, onlarda vefa da utanma da yoktur.  
Vaađini yerine getirmeyen kadındır, ondan yüzbinlerce  
aşağıdadır.  
Hiç şüphe yok ki sözünde durmayan imansızdır.

Vefa yoktur dünya bahçesinin gülüne koyma gönül,  
Yarıñ öbür gün yavaş yavaş yok olup gidiyor.

Ey bahçivan dünya gülüne gönül koyma ki onun hiç vefası yoktur, bugün yarın yavaş yavaş yokluğunda uçurumunda kaybolur.

Kıskanç birinin sözleri beni üzmez  
Köpeğin dokunuşuyla derya suyu kirilenmez.  
Kıskanç insanların sözleri beni hayalkırıklığına uğratmaz, çünkü bir köpek dokunsa deniz suyu kirilenmez.  
Bencil kıskanç insane lafımı dinlemiyorsa sorun değil  
Ne zaman kulak asmış şeytan insanın lafına.  
Bencil kıskanç biri benim lafımı umursamıyorsa ne olmuş, Çünkü şeytan insanın sözünü hiç dinlememiş ki.  
Kıskanç insanın hilesinden her zaman eminim ki  
Ki şeytan insane kıskançlığıyla bağlıdır  
Bu dünyada bir an bile kıskanç insanların hilesinden sakın olmazsam, bunun hiç şaşıracağı yeri yok, çünkü şeytanın insane daveti sonsuza kadar devame edecek.  
Et nefret kıskançlıktan  
Ki canına ve malına zarar yetmez, ey gönül.  
Ey gönül, servetinin kaybolmasını istemiyorsan,  
kıskançlıktan sakının.  
Kim, kıskançlığıyla dünyayı yakıyor  
Fırsat verme bir an bile, ey gönül.

Ey gönül, haste ateşi bir an bile tereddüt etmeden dünyayı yakar.

Kıskançlık ateşinde yanan gönülden isteme  
Şefkat, mümkün değil ona olması sunun.

Kıskançlık ateşinde, ateşte yanan gönülden rahmet dileme, ateşin için de su olması imkansız.

Asiden düşman beni katletmekten vazgeçse de  
Kıskanç acı eliyle beni öldürür.

Düşman beni öldürmekten bir anda çekip çıkarsa bile,  
Kıskanç insanların zehirli sözü beni öldürür.

Kaçınsa da kıskanç insana söylemekten kötü söz,  
Arkadaşlar azarlamalarıyla beni öldürür.

Kıskanç insana zehirli sözleriyle öldürmekten  
Kaçsalar bile arkadaşlar azarlamalarıyla öldürebilirler.

Şaşırmam sözüme inanmazsa cahil kıskanç  
Ki, Abu Cahl de reddetmiş peygamber sözün

Cahil kıskanç sözüme inanmıyorsa, hiç şaşmam.  
Çünkü Ebu Cahil de peygamberin sözünü yalanladı.

Nefretin olduğu bu dünyada  
Yükselmeyi bekleme, ey gönül.  
Ey gönül, dünyada kıskançlık olduğu sürece devlet ve  
kariyer elde etmek hayal bile etme.

O dünyanın en talihsiz adamı –  
Ki cimrilik ve haste onda olur  
Karun gibi servet toplasa bile  
El alemin malına göz diker.  
Hayatında vermemiş muhtaç birine ekmek  
Verenlere de tüm gücüyle karıştır.  
Böyle biriyle hayatta karşılaşmamak iyidir  
Ki görünüşü bile insanı rahatsız eder.



Doğası gereği açgözlü, kibirli ve kıskanç olan insanlar içinde en sefilidir.

Karun gibi cimrilikle yüz hazine yığsa da yine halkın malına hasret kalırdı.

Sanki ömrü boyunca muhtaçlara ekmek vermiş gibi vermek isteyenlere de tüm gücüyle karşı çıkar.

Bu kadar kötü birinin yüzüne bile bakmamak iyidir, tipi bile insanın gönlünü karartır.

Kaba birinin başka kötülöklere ihtiyacı yok

Kendi kıskançlığı kendine geldi acı.

Kıskanç insana kendi kıskançlığından daha çok acı çeker,  
dah afazla acıya gerek yok.

### *Dostluk ve düşmanlık hakkında*

Ortaya yabancı girerse,dostların arasını açar.

\*\*\*

Bigânelerle buluşunca,dostlara yüz çevirerek gitme  
Çünkü sonunda dostun dostluğunu, bigânenin bigânelik  
yazmasını unutma.

\*\*\*

Dostların toplanması, maişet ihtiyacına sarf etmezsem  
Cebimdeki altın gümüşleri ne yapayım.

\*\*\*

Her insan eski düşmanının iltifatından umut ederse,  
Hemen bu işinden pişman olup,kalbini hasret ateşinde  
yakar.

\*\*\*

Düşmanı hiç bir zaman sohbetine yaklaştırma,  
O mutsuz her zaman uğursuzdur.

\*\*\*

Ey Agahiy Allah her zaman seninleyken,  
Bütün âlem sana düşman olsa bile ne derdin var?

### *Mekir ve hile belâsı*

Şeytan bin mekir ve hile ile insanın içine girer,  
Onu vesveseye salar.  
Ama insanı yanlış yola girmesinde  
O insan gibi mekir ve hile gösteremez.

\*\*\*

Düşman hangi konuda söz söylemesin,  
Ona asla kulak asma.  
Çünkü onun işi bütün ömür mekir ve kötülüktür.

### *İnsanın iyi ve kötü alışkanlıkları hakkında*

Sabah erken kalkmak saadet belgesidir insan için,  
Sabah uyumak insanı yoksul, fakir eder.

Erken kalkmak – insan için saadet kefaletidir. Sabah  
uyuyan insan, padişah ya da yoksul mutsuzluğa  
mahkumdür.

Bir faydalı alışkanlık ta çekingenliktir ki,  
Dünya olayları ona asla zarar veremez.

Çekingenlik öyle bir alışkanlıktır ki, dünya olayları ona  
asla zarar veremez.

Tevazu da başı dik ölmek için bir nedendir,  
Bu alışkanlığı olan biri felekte de yükseklerde olur.

Tevazu gösterip, başını eğmek bir insanın başı feleklere  
kadar yükselmesine neden olur. Feleğin endamı her zaman

eğik olması boşuna değildir. ( Yani felek bu yüksekliği tevazu göstererek, başını eğerek kazandı).

Tevazudur neden, yüksek makamla bu dünyayı terk etmekte,

Kendine alışkanlık etmiş bunu yüksek mavi gök, üzü.

Tevazu için eğilmek insan rütbesinin yüksek olmasına neden olur. Yüksek felek her zaman eğik olduğu için de eğilendir.

Sen Ağâhi, eğer amacın değerli, saygılı olmaksızın,  
Her zaman çaresiz ve eğikliği terk etme.

Sen Ağâhi, amacın saygılı, değerli olmaksızın, çaresizlik ve kibirliği hiç bir zaman terk etmen. ( Yani çekingenlik ve alçak gönüllülük – saygı ve değer esasıdır).

Kim ki, devleti himmeti elde ederse,  
Onun Kcrunğa hezinasına hiç ihtiyacı yoktur.

Himmet – insanın değerini arttıracak, ona şeref getirecek güzel bir fazilettir. Çünkü himmet kanatında yükselene bu dünyanın dünyayın eli yetmeyecek).

Tüm dünya sana bağımlı olsun istersen,  
Güzel faziletle her zaman iyilik yap.

Tüm dünyayı kendine bağımlı yapmak istiyorsan, her zaman güzel faziletlerle iyilik yap.

Eğer dünya dolmasın istersen sevaplarınla,  
Herşeye rağmen adaletli ol.

Yer ve gözyüzü sevaplarıyla dolsun istiyorsan, yargı ederken her zaman adaletli olman gerek.

Sen gönül, serbest ölmek istersen, çekingen ol –  
Kim ki, yere inmeden hiçbir zaman yükselmeyecek.  
Sen gönül, fidan yere dikilmeden yükselmeyeceği  
gibi, yükselmek istiyorsan, sen de çekingen olman gerek.

Akıl ile zekadır insanın şerefi.  
İnsan akli ve zekası ile saygı ve değer kazanacak.

Güneş soyadında vardır ışık,  
Çıkıp geldi, etti felek üzere farah.  
Meğer, Yusuf'da vardı akıl ve zeka,  
Çıkardı onu karanlık bir çukurdan.  
Cevheri'de ışık olduğu için de güneş yerden  
gözyüzüne yükselerek, felek üzere makam buldu.  
Sedaket ve akıl zekası konusunda Yusuf aleyhisselam  
zorluk çukurundan çıkıp, Mısır beyine dönüştü.

Kim ki, korkaklığı alışkanlık ederse,  
Millet önünde olur rezil.

Ne millet içinde kovulmuş olur,  
Ne de kabul edilmiş olur.

Bulur bu dünyadan rezalet,  
Olur ne bu dünya insanı ne de o dünya.

İki alem arasında kalır,  
Ne zamana kadar, Tanrı ona izin verene kadar.



Kim ki korkaklığı alışkanlık edinirse, millet içinde  
rezil olduğu yetmemiş gibi Allah'ın merhametine de  
kayınmaz.

Önceden bu dünyada rezil olup, o dünyadan da ayrı kalır.

Çünkü vardı saygın değerini,  
Sonradan duruşma olmaz nedamet.  
Sen gönül, saygı ve değerini kaybettiğinden sonra her  
ne kadar pişman olsan bile hiçbir şey değişmez.

Küstah bir davacıdan saygı bekleme ki,  
Her yüzün çeşmesinden temiz su bulamazsın.  
Küstah birinden utanç, saygı bekleme, çünkü  
herkesin yüzündeki çeşmeden temiz su bulamayacaksın.

Bir saat onur ya da utanç azabı çekmek, ölüm azabı  
çekmekten yüz kere daha beterdir.

### *Dünya hadiseleri ifadesinde*

Bu alem kargaşalıklarından kendini hiç serbest bırakma  
Hatta cihanın İskenderi, semanın Bahramıysen

Hadiselerin tahammülden başka devası yoktur  
Safça tahammül bunun devasıdır

Eğer dünyanın İskenderi, gökyüzünün Behramıysan  
da bu dünya patırtılarından kendini hiç serbest bırakma.

Çeşitli olaylara sabırdan başka tedavi yoktur, sadece  
sabır bunun tedavisidir.

Devran ara vefa isteyip bülbül gibi ezgi çekme  
O vefa çiçek nevi orada çok az bulunur

Dünyadan vefa arayıp bülbül gibi eziyet çekmenin  
gereği yoktur, zaten bu vefasız dünyada vefa çok azdır.

Sernadan türlü zulüm gelse de hitap etme Agâhiy  
Tek sen değilsin diken sıçratılan

Ey Agâhi, gökyüzünden çeşitli baskı gelse de hiç  
üzüntü çekme, çünkü bu dünyanın zulmünü yiyen tek sen  
değilsin.

*Ahde vefa en iyi fazilet*

Cenab-ı Hak, sözünde buyurmuştur "ufu bi ahd"  
Herkesi lazımdır etmek ahde bilerek vefa

Cenab-ı Hak kendi kelimasında " Ahdınıza vefa edin  
dedi. Öyleyse herkes kendi ahbine vefa etmesi gerek.

\* \* \*

Eğer ahd ettiysen vefa , elbette tut  
Ama ille de olma o ahdına vefasız

Söz verdin mi , elbet ona vefa et. Lakin elinden  
gelecek işe söz verip sonra kendin utanma.

\* \* \*

Yarsızlık derdine sabr eylemek iyidir  
Yar isteyerek vefasızlara yar olmak faydasız

Yar isteyerek vefasızlara yar olmaktansa yarsızlık  
durdurmak iyidir.

\* \* \*

Vefasızlar verseler her sözleri yalan olur  
Yeter ona aldatılma gerçek sanarak, ey gönül

Ey gönül , vefasızlar kaç kere söz verseler bile, bu  
sözleri hepsi yalandır. Öyleyse onları dürüst diye düşünüp  
aldanma.

\* \* \*

Vefayı (qumriyu) bülbüle edin ,ey selvi ile gül  
Onların aşk acısından olur sapsarı bu yerler.

Ey selvi ile gül (qumru) ile bülbüle vefa et ki, bu  
yerlerin güzelleşmesi onların dökülen gözyaşı, çektiği ahı  
içindir.

\* \* \*

Güvenme vefasızın sözüne  
Dostlukça bakma yüzüne.

Kötü olur gövdesiyle görünüşü  
Meyyal gösterme onun yüzü.

Vefasızın söylediklerine inanma, onun yüzüne dost  
diye bakma. Onun görünüşü ve görüntüsü kötü olarak hiç  
onu görmeyi arzu da etme.

\* \* \*

Gönlünü bağlama mert olmayan sözüne  
Ki hiç onun sözünde olmayacak vefa.  
Mülayim olma düşman adımına  
Mülayimlik ile de o hiç olmaz ortak  
Yılanın dili ne kadar kibar olsa da  
Ve lakin olmaz içi zehirden ayrı.

Namerdin sözüne asla inanma, çünkü bu gibiler  
sözüne hiç bir zaman vefa etmez. Eski düşman ile  
mülayim olma o hiç sana dostluk etmeyecek.

Çünkü yılanın dili her ne kadar mülayim olsa bile içi  
hiç bir zaman zehirden arınmış olmayacak.

Hayasızdan asla vefa isteme  
Vefasızdan asla haya isteme

Hayasızdan hiç bir zaman vefa dileme vefasızdan ise  
haya isteme.

\* \* \*

Olma namertler ile dost  
Hem vefa yoktur onlarda hem haya.  
Ahdını kim tutmazsa hatun olur  
Belki yüz bin kere düşük olur.  
Kim ki sözünde sağlam değilse  
Şüphesiz bil yoktur iman ona

\* \* \*

Mert olmayanlar ile dost olma ki onlarda haya da  
vefa da olmayacak.  
Sözüne vefa etmeyen hatundur belki ondan da yüz kere  
arsızdır.  
Sözünü tutmayan adamın imanı olmadığına şüphe yoktur.

\* \* \*

Vefa yok, dehr bahçesinin gültüne verme gönlünü  
Bu gün sabahla gidecek, ey bahçıvan, yavaş yavaş.



## *Vakit ve Omür Kadri*

Kim ibadet fırsatını gaflet ile elden kaçırırsa  
İki alemde bile pişmanlıktan kurtulamaz

Gaflette kalarak ibadet fırsatını elden kaçırın kişi iki  
dünyada da bir an bile pişmanlık ve nedametten  
kurtulamaz.

Zamanı ganimet sayıp işini vaktinde yap  
Bugün verilen fırsat yarın doğmayabilir

Zamanı ganimet sayıp işini nihayesine erdirmeye  
çabala , çünkü bugünkü fırsatlar yarın olmayabilir  
Akıllıysan elindeki ömrü boşuna sarf etme  
Böyle bir iş arif kişiye yakışmaz

Eğer akıllıysan ömür adlı hazineyi boşuna savurup  
harcama-böyle iş akli başında bir insana yakışmaz.

Vakıf ol, geçirme ömrünü boş-boşuna  
Dünya mal mülkü bile bir günün değeri olamaz

Müteyakkız ol ömrünü boşa harcama , çünkü dünya  
ve ona ait tüm nimetler bile onun bir gününün yerini  
tutamaz

Zamana gafil olma Ağâhı ömrünün vadesinden  
Ki alimler demişler zaman keskin bıçaktır.

Ey Ağâhı ömrünün bir anı hakkında bile bilgisiz olma  
,zira alimler "zamana bu-keskin bıçaktır"- demişler  
Dünya fani, zaman yetersiz, ömür şiddetle geçer  
Hevesleri bir kenara bırak yolunu ibadete döndür

Dünya fani,zaman dar, ömür akıcı- bu yüzden  
Kafandan tüm dünya heveslerini çıkar, ibadete yönel

Ömür geçici ondan ebediliği bekleme  
Kıvılcım gibi yanar ve bir anda söner  
Ömür çok kısa ,ondan ebediliği isteme, kıvılcım gibi  
yanar ve anında söner yani başını anlayamadan sonu gelir

Ogâhı dünya telaşını koy bir kenara  
Bu dünyadan göçüp gitmeden önce  
Ey Ogâhı bu dünyadan gitmeden önce dünya  
gamından kendini kurtar  
Hayatın sana sunduğu sevinci ganimet bil  
Beyhude hayat vefa ne olduğunu bilmez

Bu yararsız ömür vefa ne olduğunu bilmez - o yüzden  
hayatın sana sunduğu sevinç ve mutluluğu ganimet bil

### *Rızk da kismet*

İsteme kaderden artığı devlet  
Her geda ki zorlamaya ait olur  
Kismet edilenlerden daha çok isteme eğer geda  
yüzsüzlüğü adet ederse sadaka dileyenleri artık kovacaklar  
\* \* \*

Üzgün olma gönül çaresiz ... olduğunda  
Ki Hak lütfü her yaratığın rızkına kefilidir.  
Allah kerim lütfü merhameti ile her bir canlının  
rızkını vermeye kefil olur - öyleyse ey gönül rızkını ve  
nasibini çoğaltmak için aciz olmana üzülme.

\* \* \*

Gönül eğer istersen izzet ne kismet olsa kanaat et  
Ki alem ehli içinde biçare olur her kimse açgöz olsa  
Ey gönül eğer izzet dilersen sana kismet edilen rızk  
için sabreyle çünkü kim tamah ederse o bu dünyada  
felakere uğrar.

Ne işi ki kılmıs kaza iktiza  
Gerektir ona meyşl ile sabır ve rıza.  
Takdir ne işi irade ederse ona meyil göstermek  
sabretmek ve razı olmak gerek.

\* \* \*

Önüne her ne gelirse razı ol ey gönül  
Kim buna adet etmiş ehli rıza mübarek.  
Ey gönül sana ne yüzleşirse ona razı ol zira rıza ehli  
aynı adeti makul bildiler.

### *Açgözlülük*

Onurun tadını tatmak istiyorsan açgözlülüğü terket

Çünkü o tatlı suyu da sonsuza dek tatsız eder

Zaferin tadını tanımak istiyorsan açgözlülüğü bırak

çünkü şerefin tatlı suyunu zehire dönüştürür.

Açgözlülük ile birinden aldığın bir dirhem bile varsa

Bil ki kıyamete kadar ona esir oldun.

Birinden hırsla bir dirhem alırsanız, kıyamete kadar

onun kölesi olacağınızı unutmayın.

Etmekte tamah insanlardan aşağılayıcıdır,

Kendini hor görmektense zehir içmeyi tercih et

İnsanlara karşı açgözlülük yapmak bir kişinin  
aşağılanmasına neden olur. Kendinizi

küçümsemektense zehir içmek daha iyi değil mi?

Mert olsan kurtulsan tuzagından, ancak şerefsiz olan  
yer halk elinden

Eğer mert, şerefli olsan tuzagina düşme çünkü ancak  
şerefsiz, arsız olan insane halkın elinden yemek yemeye  
çalışır.???\*\*

Anla ki ta'n ateşi benziyor saygı samanına, o ateşe  
verme imkân samanla yaklaşmasına

Ta'n ateşi öyle bir ateş ki itibar, saygı samanına  
benziyor bu samanı ta'n ateşinde yakma

Yüzü kara olmayayım desen ta'n dumanından halk  
çinde, dayan yüzünü renkli yapan tokata bile, ey gönül.

Ey gönül, yüzünün t'an dumanından kara olmasını  
istemiyorsan yüzünü renkli yapan tokata bile dayanmalısın

Üzülür kim birinin eline bakarsa.  
Birinin eline bakıp ona inansan kendini zorlamış olursun.

Ey gönül, hazine gibi gizli ol, halktan istiyorsan itibar,  
saygı  
Ey gönül, halkın seni sevmesini, saygı göstermesini  
istiyorsan hazine gibi gizli olmalısın.

Dilersen iyi ad, ey Ağâhi, terkeyle ta'n, ki cihan içinde  
kılar insanı kötü tan  
Ey Ağâhi, bu âlemde kendinden iyi bir ad bırakmak  
istiyorsan ta'n evini terket çünkü insanı bu dünyada kötü  
yapacak şeytandır.

Açma dünya halkı sofrasına ta'n eli eğer düşmek  
istemiyorsan minnet kuyusuna  
Ta ölene kadar minnet tuzağına esir olmak  
istemiyorsan dünya halkının sofrasına el uzatma.



### *Dünya hadiseleri doğrultusunda*

Olma emin zamanın malûmatlarından, cihan  
İskender'I veya gök Bahram'ı olsan bile.

Çaresi yoktur bazı hadiselere dayanmanın,  
Ki bu iş o derdin ilacıdır.

Cihanın İskender'I veya gökyüzünün Bahram'I olsan  
bile bu dünya bilgilerinden habersiz kalma.

Bazı olaylara dayanmadan başka bir care yoktur.  
Ancak sabır bu derdin ilacı olabilir.

Gaflet içinde kalıp ibadetlerini unutan kişi dünyada da  
ahirette de pişmanlık içinden çıkamaz.

\* \* \*

Vaktin kıymetini bil de tamamla sen işini  
Dünya değiştirir hep görünüşünü.

Zamanın kıymetini anlayıp her işini tamamlamaya  
çalış, çünkü dünya her zaman kendi halini değiştirir. Yani  
bugünkü elde ettiğin imkanları bugün kullanmazsan yarın o  
imkanlar elinde olmayabilir.

\* \* \*

Akil isen boşa harcama nakit ömrün  
Yakışmaz bu haline akıllının.

Eğer sen akıllı bir insan isen ömrünü boşa harcama,  
çünkü bu akıllı insanlara yakışmaz.

\* \* \*

Vakıf ol harcama boşa ömrünü  
Onun bir gününe değmez bu dünya.

Farkında ol ve ömrünü boşa harcama, çünkü dünya ve  
içerisindeki her şey ömrünün bir gününe dahi değmez.

\* \* \*

Herkes ki halk arasında olsa ulu  
Halkı için olmalıdır kaygılı.

Olup sanki bir subay  
Koyunlara bir çoban.

Gönlünde her nefes halk merakı  
Asayışı görmez onun gözleri.

Eğer birisi halkın büyüklerinden biri ise o her zaman  
halkını, halkın derdini düşünmeli.

Bir koyun çobanı gibi her zaman halkını muhafaza  
etmeli.

O bir nefes bile olsun asayiş içinde oturmamalı, gönlü  
her zaman halkın gamıyla dolu olmalı.

Her kes ki büyüktür himmeti  
Her kesten kabul görür hizmeti.

Halkın önünde görür itibar  
Tüm alem içinde onun namı var.

Birisinin eğer himmeti yüksek ise herkes onun  
hizmetini beğenir.

Tüm halkın önünde itibar kazanır, dünyaya meşhur olur.

### *Zulüm eziyet sonucu*

Zulüm edip eziyet ehli vefa gönlünü kırma  
Ki Beytullah ifna edilse alem mahıv olur.

Eziyet edip vefa ehli yani iyi insanların kalbini kırma,  
çünkü Beytullah bozulursa alem mahvolacak.

\* \* \*

Cefa etmekten çekin ey zalim , vuracak ok  
Ulusa zahmet vurmadañ önce kendi kalbine vurur  
Ey zalim birisine cefa etmekten çek elini. Şunu bil ki  
ok insanların göğsünü yaralamaktan önce kendi göğsünü  
çak edecek.

\* \* \*

Eyleme çak el gönlünü eziyet sivriyle bu çak  
Hiç bir tedbir ile asla kabul etmez bütün.  
İnsanların kalbini eziyet okuyla çak eyleme sonra bu  
yararı hiç bir yol ile dikip bütün edemezsin.

\* \* \*

Zulüm ile veren acının halk gönlüne  
Bir acıdır ki hiç bir merhem ile iyileşmez.  
Halk kalbine zulüm ile verdiğin eziyet öyle bir acıdır  
ki o hiç bir merhem ile iyileşmez

\* \* \*

Ancak herkese ameline layık ceza gününde yeter mukafat  
Yeter eylemek cefayla biçare bülbüle hata gül.  
Kıyamet gününde herkes ameline göre ecir alacak -  
öyleyse gülün biçare bülbüle sürekli cebretmesi doğru  
değil.

### *Felsefi düşünceler*

Halk hilkati birbirine تنها zaruridir  
Değil ki kudretinden cümle eşya sebepsiz peyda.

Adem yalnız yaşayamaz-bir birlerini takdir edecek.  
Ey Tanrı kudretinden bir şey sebepsiz yaratılan değil

Alem içre hiç bir mahluk kudret sahibi değil  
Bir nefes seyir sükutte ihtiyarlı değil.  
İnsan bu dünyada kudret sahibi değil çünkü nefes  
almak ve sessizlik onun ihtiyarı kendide değil.

\* \* \*

Adem olursan basma arsızlık ile o toprağın  
Baştan aşağı bağrında cismi tüm adam bile.  
Adem olursan arsızca toprağı tekmeleme çünkü o  
baştan aşağı adem evladını cismini bağına basıp yatırır.

\* \* \*

Sırası camı ecel yettiğinde faydası olmayacak  
Hızır hayvan şerbetin gerçi tutsa camı Cam bile.  
Eceli geldiğinde Hızır Cemşid kadehinde abıhayat  
uzatsa bile hiç bir faydası olmayacak.

\* \* \*

Olma günah bozkırında umutsuzluk teşnesi-  
Kim aff arkı içre su dalga yeter sahil üstüne.



Günah çölü içre umutsuzluk suyunun susamış teşnesi  
- aff arkı içinde su dalgalanıp sahilinden aşacak ( yani her  
ne kadar günahın daha çok olsa bile umutsuzluğa düşme  
çünkü Tanrının merhameti senin günahlarından bin kere  
daha çoktur.

## İÇİNDEKİLER

DÖNEMİNİN BİLGE ŞAİRİ .....	4
Öğütler .....	13
İlmin önemi ve zanaatın fazileti hakkında .....	13
Söz kadri ve kudreti hakkında .....	16
Eğitim ve terbiyenin hayattaki rolü hakkında .....	17
İyilik ve kötülük hakkında .....	20
İnsan kemalatı şartları .....	24
İnsani karakter ve kusurlar hakkında .....	27
Dünya malı hırsının zararı .....	31
Şefkat ve mürüvvet yüksek değerdir .....	38
Kanaat ve kerem cevheri .....	39
Kibir-şeytan işidir .....	45
Dünyanın emanetliği ve ganimetliği hakkında .....	48
Mekir ve hile belâsı .....	49
Bilgin ve nadan bahsinde .....	49
Nefs can belasıdır .....	53
Minnet yükü dağdan ağır .....	56
Gençlik ve yaşlılık tezatı .....	56
Sözünü tutmak iyidir .....	58
Dostluk ve düşmanlık hakkında .....	63
Mekir ve hile belâsı .....	64
İnsanın iyi ve kötü alışkanlıkları hakkında .....	64
Dünya hadiseleri ifadesinde .....	68
Ahde vefa en iyi fazilet .....	69
Vakit ve Ömür Kadri .....	72
Rızık da kısmet .....	74

Açgözlülük .....	75
Dünya hadiseleri doğrultusunda .....	77
Zulüm eziyet sonucu.....	79
Felsefi düşünceler.....	81